

Ярослав Сенік

Львів (Україна)

ЛИСТУВАННЯ Д-РА ВОЛОДИМИРА ГОРБОВОГО З ДІАСПОРОЮ (НА МАТЕРІАЛАХ ВІДДІЛУ РУКОПИСІВ ЛННБ УКРАЇНИ ІМ. В. СТЕФАНИКА)

Тисячі українців в результаті Другої світової війни вимушено покинули свої домівки і опинились за межами краю. Всі вони в той чи інший спосіб старалися прилучитися до допомоги рідному краю. Доповідь присвячена малодослідженому питанню організованої допомоги української громади США «українській справі» та рідному краю, її контактам із засудженими діячами ОУН та УПА в роки холодної війни. Досліджено кілька прикладів такої допомоги на основі архівних матеріалів з фонду відомих меценатів Омеляна і Тетяни Антоновичів. Вперше публікується частина листування відомого діяча д-ра В. Горбового із приятелями у США.

Український Конгресовий Комітет Америки ініціював створення в 1950 р. Українського Народного Фонду. Станом на 1955 р. «незможна українська еміграція» давала в рік 100 тисяч дол. на «українську визвольну акцію». Але допомога була потрібна не лише в США, але і для рідного краю. Колишні вояки рейдуючих частин УПА від 1949 р. почали створювати ветеранські (комбатантські) організації в Європі, США і Канаді. Станція в Нью-Йорку Об'єднання колишніх вояків УПА в США традиційно в грудні 1963 р. організувала Різдвяну Збірку «для потребуючих колишніх вояків УПА, або вдовам по упавшим повстанцям, що переживають тяжке життя в Польщі та ССРСР».

1 серпня 1972 р. був звільнений з таборів д-р права В. Горбовий (1899–1984), діяч УВО і ОУН, адвокат у відомих політичних процесах проти членів ОУН в 1935–1936 рр. Він був заарештований у Празі 1 липня 1947 р., а 1949 р. засуджений особливою нарадою

МДБ СРСР до 25-річного ув'язнення. В доповіді досліджено два листи д-ра В. Горбового до свого шкільного товариша П. Мельниковича у Детройті (США) і лист останнього до Р. Антоновича (родича В. Горбового) за 1975 р.

Лист П. Мельниковича дозволяє прослідкувати багатоступеневу схему організації матеріальної допомоги діаспори для діячів ОУН та УПА в рідному краю. У США кілька друзів В. Горбового «із шкільної лавки та із війська» займалися матеріальною допомогою для нього, висилаючи щоквартально посылку вагою 25 фунтів. Окремо через його сина Романа в Празі здійснювалась висилка медикаментів. В листі подано докладні інструкції поетапного нав'язування листування із В. Горбовим, яке мало розвинути у надавання матеріальної допомоги від імені дружини Р. Антоновича. Оскільки В. Горбовий мав багато приятелів у США, то усі ці дії координувались.

Із листа П. Мельниковича довідуємось, що за останні два роки (тобто від 1973 р.) йому пощастило отримати від В. Горбового вісім листів. Після звільнення він проживав у передмісті м. Долина під постійним наглядом. Останній лист В. Горбового надійшов 17 жовтня 1975 р., в якому він попереджав друзів про «нові тяжкі і прикрі обставини». Друзі обговорювали також можливість виїзду В. Горбового у відвідини до Америки. Із спогадів В. Горбового «Погода совісті» відомо, що 30 січня 1977 р. він звернувся до Л.І. Брежнєва з заявою, в якій висловив бажання переселитися в Америку згідно положень Гельсінського заключного акту від 1975 р. За його словами, з того часу його зв'язок з «людьми доброї волі» обірвався. Посилки теж перестали доходити. Помер В. Горбовий раптово за нез'ясованих обставин 21 травня 1984 р. Реабілітований 1993 р.

Отже, це лише окремі фрагменти цього листування, яке, ймовірно, залишилось у США, і яке потребує подальшого дослідження, як потребують видання його цінні спогади учасника національної боротьби 1920–1950-х рр.

Список основних джерел та літератури:

1. Горбовий В. Погода совісті: Спогади. – Долина. – 30 січня 1978 р. / В. Горбовий. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://avt.org.ua/getPDFasFile.php/arhupa/acdvt-12-5-001.pdf>.

2. Мельникович П. Лист до Р. Антоновича [1975]. 1 л.; Горбовий В. Листи до П. Мельниковича. 1975. 2 л. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. – Відділ рукописів, ф. 282 (О. і Т. Антоновичі). – Оп. І. – Арк. 1-12.

3. Об'єднання колишніх вояків УПА в США. Звернення. 1960 січень; Об'єднання колишніх вояків УПА в США, станиця Нью-Йорк. Листи до д-ра О. Антоновича. [Різдво 1960], [раніше 1962 вересня 21], 1963 грудня 12. 3 л. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. – Відділ рукописів, ф. 282 (О. і Т. Антоновичі). – Оп. І. – Арк. 1-6.

4. Приходько В. Плян праці Українського Народного Фонду на 1955-й рік / В. Приходько // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. 282 (О. і Т. Антоновичі). – Оп. І. – Арк. 1-11.